01/10/2023

1 Οκτωβρίου: Εορτάζουν οι Άγιοι Ρωμανός ο Μελωδός και Ιωάννης ο Κουκουζέλης

/ Βίοι Αγίων

Σήμερα, Κυριακή 1 Οκτωβρίου, η Εκκλησία εορτάζει την μνήμη δύο υμνογράφων, των Αγίων Ρωμανού του Μελωδού και Ιωάννου του Κουκουζέλη.

Όσιος Ρωμανός ο Μελωδός

Οι πληροφορίες για τον βίο του οσίου Ρωμανού δυστυχώς είναι λίγες. Έζησε ή τον 6ο αιώνα μ.Χ. επί του βασιλέως Αναστασίου του Α’ ή κατά μία άλλη εκδοχή, τον 8ο αιώνα μ.Χ. επί τού βασιλέως Αναστασίου του Β’. Γεννήθηκε στην Έμεσα της Συρίας και σύμφωνα με ανώνυμο ύμνο ήταν εβραϊκής καταγωγής.

Αρχικά είχε χρηματίσει διάκονος στην εκκλησία της Βηρυτού. Κατόπιν μετέβηκε στην Κωνσταντινούπολη και έμεινε στα κελιά τού Ναού της Θεοτόκου.

Ο Ρωμανός είχε μέτρια παιδεία και το ποιητικό ταλέντο του ήταν ακόμα άγνωστο. Διεκατέχετο όμως από μία βαθιά πίστη στην σεπτή μνήμη της Παναγίας της Παρθένου και τακτικά παρακολουθούσε στον Ναό της Παναγίας των Βλαχερνών τις κατανυκτικές ολονυκτίες. Σε μία τέτοια, στην γιορτή των Χριστουγέννων, που παραβρέθηκε η ψυχή του γέμισε με κατάνυξη και όταν γύρισε στο κελί του είδε όνειρο την Παναγία να του προσφέρει ένα βιβλίο και να του λέει να το καταφάει. Ο Ρωμανός από την επίδραση τού ονείρου συνέθεσε για την γέννηση τού Χριστού το τροπάριο «Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτω προσάγει..». Από την στιγμή αυτή η ποιητική επιφοίτηση του οσίου Ρωμανού έμεινε άσβεστη και αναδείχτηκε ο εξωχότερος και μεγαλύτερος μελωδός της Εκκλησίας μας.

Ο Ρωμανός έγραψε χίλιες περίπου συνθέσεις από τις όποιες διασώθηκε μόνο το ένα δέκατο. Πολυποίκιλα τα θέματά του. Ύμνησε όλους σχεδόν τους Αγίους και τις εορτές της Χριστιανικής Εκκλησίας. Ανεξάντλητος στις συλλήψεις και στον πλούτο ιδεών, γνωρίζοντας τον τρόπο να προσδίνει πρωτοτυπία ακόμη και στα πιο κοινά θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς θέματα. Το χωρίς χάρη πολλές φορές υλικό του (γεγονότα και βίος Αγίων) μπορούσε να το μετατρέψει σε ζωντανό δραματικό πίνακα. Τα πρόσωπα των Αγίων αλλά και της Παναγίας και του Χριστού παρουσιάζονται απόλυτα ζωντανά χωρίς τίποτα το νεκρικό ή απόκοσμο.

Η ποίηση του Ρωμανού του Μελωδού εκφράζει την ίδια την εποχή του, τους πόθους και τις ελπίδες εκείνων των ανθρώπων. Γι΄ αυτό και το έργο του δεν εξετάζεται μόνο από Θρησκευτικής άποψης ή λογοτεχνικής αλλά και ιστορικής και λαογραφικής. Η γλώσσα του απλή, χωρίς στόμφους και όπου παρουσιάζεται ρητορική μακρολογία επειδή έτσι επιβαλλόταν από την ανάγκη των τότε λειτουργικών πλαισίων, αυτή γίνεται χωρίς να κουράζει. Γενικά οι φράσεις του περιέχουν μια πλαστικότητα, μεστή νοημάτων κατά μια άψογη τεχνική όπως παραδέχονται ειδικοί.

Ο διάσημος Γερμάνος βυζαντινολόγος καθηγητής Κρουμβάχερ, πλέκει το εγκώμιο του Ρωμανού. Η κριτική, λέει, ανακήρυξε τον Ρωμανό σαν τον μεγαλύτερο ποιητή του Βυζαντινού αιώνα, αληθινό Πίνδαρο αυτού. Κατείχε ανεξάντλητο πλούτο ιδεών, ανυπέρβλητη πλαστικότητα φράσεως, μεστή και δυνατή γλώσσα, θησαυρό αρμονίας ποικίλων και καλλιτεχνικών ρυθμών.

Ο Ρωμανός χρησιμοποίησε το ποιητικό εκείνο είδος πού λέγεται εκκλησιαστικός Ύμνος και του χάρισε την τελειότερη μορφή. Ο Ύμνος αποτελείται από το Κοντάκιον (προσόμοιον ή κουκούλιον), τους Οίκους και το Εφύμνιον και στηρίζεται πάνω στο νόμο της Ισοσυλλαβίας και ομοτονίας. Μαζί με το ποιητικό κείμενο

συνέθετε ο ίδιος και τη μουσική ή έδενε το νέο ποίημα πάνω σε παλιότερη μουσική σύνθεση. Θεματικά τα έργα του αναφέρονται περισσότερο σε γεγονότα της ζωής του Χριστού και σε ιερά πρόσωπα της Γραφής, όπως και σε βίους άγιων. Το είδος αυτό της ποίησης κυριαρχεί και σήμερα στην εκκλησιαστική ποίηση.

Όσιος Ιωάννης ο ψάλτης ο καλούμενος Κουκουζέλης

Ο Όσιος Ιωάννης ήταν άριστος μουσικός και καλλικέλαδος. Καταγόταν από το Δυρράχιο και έζησε στα χρόνια των Κομνηνών, και ήταν ορφανός από πατέρα. Η ευσεβής μητέρα του όμως, έδωσε την ευκαιρία στο παιδί της να μάθει τα Ιερά γράμματα, το όποιο, επειδή ήταν πολύ έξυπνο και πολύ καλλίφωνο, όλοι το φώναζαν αγγελόφωνο.

Σε κατάλληλη ηλικία κατέφυγε στο Άγιον Όρος, όπου μόνασε στο κελί των Αρχαγγέλων της Μεγίστης Λαύρας. Έψαλε στη Μεγίστη Λαύρα μαζί με τον Γρηγόριο Δομέστικο (που εορτάζει και αυτός στις 1 Οκτωβρίου). Έτσι οσιακά αφού έζησε ο Ιωάννης, ψάλλοντας θεσπέσιους ύμνους προς τον Θεό, απεβίωσε ειρηνικά στις αρχές του 15ου μ.Χ. αιώνα και τάφηκε στο κελί που μόναζε.

(Πηγή: Ορθόδοξος Συναξαριστής)